

СРПСКА РИЈЕЧ

ОРГАН СРПСКОГ КЛУБА ВИЈЕЊНИКА ЗАВНОХА

Број 46

14 АПРИЛА 1945

ГОД. III

МУКАМА НАРОДА ЛИКЕ ДОШАО ЈЕ КРАЈ

Незаборавни ће остати јесења дана 1941 године када су кроз усташка личка села пролазили први одреди кривних Далматинаца са обала шашет плавог Јадрана. Тај први сусрет родољубивих Хрвата са својом угроженом српском браћом био је невиђени триумф братских осјећаја и он је био вјесник новог времена и препорода наших народа. Још и данас нам снажно звуче у ушима њихове запосне ријечи: »Добромо браћо да нашом крвљу намијенимо вашу крв.«

Прошле су од тада три и по године невиђених патња наших народа. Издајничка душманска рука усташа и четника пререзала је многа грла и распорила многе утробе наших мајки и нејаке дјечице. Вапај за осветом досизао је до небеса. И освета је ево дошла. После Клива и Коова, Грачаца, Лапца, Бихаћа, коначно је дошао ред и на најодвратније змијско легло — Госпић. Тај Павлићев »Алказар« смрљан је за петнаест дана. И као што је у 4. офанзивни пожар Удбине — тога другог Купреса — обасјао невиђеном радношћу становнике пространог Крбавског Поља, тако је и данас вијест о ликвидацији усташког зверјинака — Госпића обавела читав народ Лике силним одушевљењем. А и не без разлога!

Госпић, као политички и управни центар имао је већ давно развије одлучај утједај на догађаје читаве Лике. У њему је било сконцентрисано све оно реакционарно и протужарно. У његовој чаршији пашовала су великохрватска и великохрватска господа, оштри са својих утједајних положаја раздор и мржњу између Срба и Хрвата. Госпић је био уједино и приредни центар Лике. Мали је број оних сељака и обртника, који нису на својој кожи осјетили све »благодати« које су им пружале госпићке банке, »Личка штедионица« и »Српска банка« у чијим су управама сједила висока личка господа. Опака работа пуњила је џепове и стомаке те одвратне клите, док је истовремено сисала животне сокове јадног сељачког живља.

Националне супротности заоштриле су се до врхунца нарочито пред распад старе Југославије, што је заслуга издајничког рада госпићке чаршије.

Госпић је био францковачка кула кроз неколико задњих деценија. У њему су се одгојили опрезни усташки кољачи Јуцо Руквића, Марко Дошен, браћа Фрковић, Артуковић, Думацић и многи други, чији су безбројни злочини добро познати читавом нашем народу. У њему су водили заплетачку политику разни Мурковић, Зени, Наде Старићке, Јапуцић, Колаковић, Машић и слични, чији је протужарски рад дошао до пуног изражаја у овој страшној трагедији српског и хрватског народа.

Кроз пуне четирдесет година Госпић је био разбојничка усташка штаба из које су у лето 1941. године кренуле усташке хорде са лоштрошним пожевицама и разбукталом угарцима у мирна села: Дивосело, Смпљал, Штроку Куду, Бујић, Кожај, да збришу са лица земље све трагове људског постојања. Из њега су чимени непрекидни испали на ослобођено подручје Лике, а сваки такав испад значило је нове покоље дјеце и стараца, значило је наљење, пљачку, праву пустош.

Вриједно је да мало погледамо, шта су за то вријеме радила појединачна госпићка господа. Пођимо од Јосе Колаковића, дугогодишњег градског на-

челника, који је за старе Југославије имао неке врсте монопол на »Југословенство«. Још нам је у сјећању његово цмољење на госпићкој станици приликом превоза мртвог тијела краља Александра, његова посјета Опленцу, деушцирање родољубиве госпићке омладине, изабацивање са јавне приредбе родољуба Јакова Влажевића, и безброј сличних гадошти. Иако обубела матори рата, он се кроз читаво вријеме шенурио по Госпићу у униформи усташког »бојника« служећи сада посећом вјерности овог господара — »поглавника«. Сличан је случај и са оливалним мозгом, професором Јапуцићем, коме апте сметало његових 65 година да парадирани попут надуваног тунца у бојничкој униформи — »поглавничког здрука«. А шта тек да се каже о »душопривлажничком« раду жулијка Машића. Мислим да ће тај рад бити најљепше приказан ако истакнем, да је својим »отпичким и пастирским« настојањем, у име бога и поглавника, успио да од дјеце старе 15—16 година учини диле кољачке звијери.

На другој страни, у издајничком раду нису се разликовала ни великохрватска господа. Др Петар Зеп »политички идеолог Лике«, сенатор и краљевски намјесник, пребјегавши у Београд, предао је служило окупатору. Он је кроз читаво вријеме окупације подржавао везе са злочинским Гестапо-ом искористивши свој положај комесара Црвеног Крста, помагао покрет Драже Михаиловића и био најближи савјетник Милана Недића. Нег Нала Сталић не заостаје ни мало иза ове »узорне« братије. Та пљачкарија је за вријеме највећег крварења нашег народа вршила шпизуљску службу у корист талијанског окупатора, била куријер и организатор четничких банда.

Ето то је типичне и различите неколицине из госпићке чаршије, који су одлучивали судбину народа у Лици. Но дошао је час обрачуна и они ће овдј редом да положе рачун за свој рад. Многи од њих су већ до данас приведени заслуженој казни, а и преостали ће доћи на ред у најско-

рије вријеме, без обзира да ли се налазили у Загребу или Берлину.

Радуј се и весели народе Лике! Твојим патњама дошао је крај! И као што су сузе радости оросиле твоје лице 1941. године кад си угледао своју хрватску браћу из родољубиве Далмације, која добоше да ти помогну у праведној борби, тако лека се ових дана разлјече пјесма братства и радости између Велебита и Пљешевце и широм читаве земље. Јер онет добоше твоја најрођенија браћа из Далмације, да истребе диле звијери, које су безброј пута класале на твој југославни живот.

Врати се из гудура и проплака на своја агаринта, гдје ћеш опет савити гнијездо и започети нову живот, живот слободе, социјалне правде и братске слоге. А кад мислима заронити у ближу прошлост сјети се своје драге хрватске браће из Далмације, који у јуришима на Кореницу положише своје младе животе још крајем 1941 године и ударише темеље вјечном и нераздрвојном братству Срба и Хрвата. Сјети се да су и у овој посљедњој и одлучној борби опет хрватска и српска браћа из Далмације дошла у херојску Лику, да својом крвљу ударе печат тој најтрагоцијентној тековини.

Нестало је за сва времена отровног легла усташких кољача — Госпића, Нови, препорођени Госпић, неће бити расадника мржње и раздора, него ће он постати центар слојног и уједињеног народа Лике, а да се то оствари у цијелости, мора се одлучно обрачунавати са кољачима свих врста.

Захукталу машину праведног народног гњева и освете за све злочине, нико неће и не може зауставити и она ће смрвити све оно, што буде стајало на путу остварења сретнијег живота наших народа.

Ви недужне жртве Јадовна, Пага, Пријебоја и безброј других безданија сада можете мирно почивати у вјечном спокојству, јер је ваша мученичка смрт достојно и праведно осветљена.

Богољуб Рапајић

Југославенска армија напредује према Сушаку

Ослобођени Огулин, Сењ и Брчко

Након ослобођења Госпића наше трупе су ослободиле Модруш, Бриње, Криви Пут, Жуту Локву и Јабланиц. Непријатељ је доузео нападе у правцу Огулин—Слуњ, али су сви напади одбијени и непријатељ одбачен према Карловцу. У наставку офанзивних операција трупе наше 4 армије ослободиле су Огулин и Сењ, те Св. Јурај, и настављају напредовање преко Новог Винодола према Сушаку. У борбама на подручју Оточац—Огулин—Сењ уништена је 382 њемачка дивизија, а командант дивизије је погинуо. Командант 870 пука је заробљен. Сва опрема и наоружање те дивизије пали су у руке наших јединица.

На сектору Сарајева, након што су на јуриш заузеле град наше трупе настављају офанзивну акцију уздуж долине Босне, па су заузеле Високо, Кисељак и Бусовачу, ослободивши читаво подручје јужно од те линије и прогоне непријатеља према Зеници.

У сјевероисточној Босни водиле су се три дана жестоке борбе за Брчко, које су наше трупе ослободиле. Непријатељски губитци у Брчком износе 2349 мртвих, 2310 заробљених, залпљено је неколико слагалишта разног ратног материјала.

У Словенији је ликвидирано непријатељско упориште Струга. Наше јединице врше стално нападе на непријатељске комуникације у Штајерској.

Диверзантске групе биле су врло активне. Дигле су у зрак магацин муниције у Вараждину. На жељезничкој прузи Вараждин—Копривница бачена су у зрак два транспортна воза, а на прузи Вировитица—Подравска Слатина један оклопни воз.

Авијација је на свим нашим фронтима активно помагала акције наших јединица.

Уговор

о пријатељству између СССР и Југославије

За вријеме боравка у Москви Претседника министарског савјета и маршала Југославије Јосипа Броза Тита и југославенског министра вањских послова др. Ивана Шубашића водили су се преговори између влада СССР и Југославије, који су протекли у атмосфери срдачности и узајамног разумијевања. Преговори су завршили 11 априла потписивањем Уговора о пријатељству и узајамној помоћи и послијератне сарадње између Совјетског Савеза и Југославије.

Уговори су потписани у Кремљу по опуномоћенику Претседништва врховног президијума СССР, замјеника Претседника Совјета народних комесара вањских послова Вјеселаве Михаиловића Молотова и по опуномоћенику краљевског намјесништва Југославије, Претједника министарског савјета маршала Југославије Јосипа Броза Тита. При потписивању уговора присуствовао је претједник Совјета народних комесара СССР Јосип Висарионович Стаљин.

Са стране Југославије присуствовали су министар вањских послова др Иван Шубашић, амбасадор у СССР Свјетлиц, министар за Црну Гору генерал-лајтант Милован Ђилас, министар трговине и снабдијевања инд Никола Петровић, министар рударства Вале Андрејевић, начелник југославенске војне мисије у СССР генерал-лајтант Рудолф Приморац, а са стране Совјетског Савеза замјеник народног комесара вањских послова А. Ј. Виноградски, амбасадор СССР у Југославији Иван Василевич Садчиков, управитељ 4. европског одјела народног комесаријата вањских послова СССР А. А. Јаврићев и начелник совјетске војне мисије у Југославији генерал-мајор И. П. Кисељев. После потписивања уговора Молотов и маршал Тито одржали су говоре.

Текст уговора гласи:

Намјесништво Југославије и президијум врховног савјета СССР чврсто су ријешени да се доведе до краја рат против њемачког завојевача и у жељи да још више учврсте постојеће пријатељство међу народима Совјетског Савеза и Југославије, који воде заједничку борбу против општег непријатеља: Хитлерове Њемачке, изражавајући непоколебиву тежњу да осигурају сарадњу објиву земаља и свих уједињених нација, како у вријеме садашњег рата тако и у будућем миру, да унесу свој допринос у циљу посљератног мира и сигурности, увјерени да учвршћење пријатељства између Совјетског Савеза и Југославије одговара животним интересима обају народа и да ће најбоље служити циљу економског развоја објиву земаља, ријешили су да у томе циљу закључе овај уговор.

Назначени у својству опуномоћеника президијума врховног савјета СССР Вјеселаве Михаиловића Молотова, народног комесара вањских послова СССР и краљевских намјесника Југославије претједника југославенске

ЗАХУКТАЛУ МАШИНУ ПРАВЕДНОГ НАРОДНОГ ГЊЕВА И ОСВЕТЕ ЗА СВЕ ЗЛОЧИНЕ, НИКО НЕЋЕ И НЕ МОЖЕ ЗАУСТАВИТИ И ОНА ЋЕ СМРВИТИ СВЕ ОНО, ШТО БУДЕ СТАЈАЛО НА ПУТУ СРЕТНИЈЕГ ЖИВОТА НАШИХ НАРОДА.

владe маршала Јосипа Броза-Тита, који су после измене опуномоћја која су нађена у неправој форми, сагласили се у слиједном:

Чл. 1. Свака од високих чланица уговорница продужиће борбу заједно са другом страном и са свима уједињеним надијама против Њемачке до коначне побједе. Високе стране уговорнице обавезују се указати једна другој пуну војну помоћ у тој борби свима средствима која им стоје на располагање.

Чл. 2. Ако би се једна од високих страна уговорница нашла у посљератном периоду увучена у акцију против Њемачке, ако би ова обновила ратну политику или ма које друге државе која би се придружила Њемачкој непосредно или у макаквом другом облику, друга висока страна уговорница одмах ће указати војну и другу помоћ и потпору свим средствима која јој стоје на расположењу.

Чл. 3. Високе стране уговорнице изјављују да ће учествовати у духу најискреније сарадње у свим међународним акцијама којима је за циљ осигурање мира и сигурности народа и да ће унијети пуни удјел у циљу остварења ових високих циљева. Високе стране уговорнице изјављују да ће уговор потписати у сагласности са међународним принципима у чијем су усвајању оне учествовале.

Чл. 4. Свака од високих страна уговорница обавезује се да неће потписати никакав савез, нити учествовати у коалицији која би била упорна против друге високе стране уговорнице.

Чл. 5. Високе стране уговорнице изјављују да ће и после завршетка овога рата радити у духу пријатељства и сарадње у циљу даљег развоја и учвршћења економских и културних веза међу народима објиву земаља.

Чл. 6. Овај уговор ступа на снагу одмах после његова потписивања и биће ратификован у што краћем року. Намјена ратификована извршиће се у Београду што скорје.

Овај уговор остаје у важности 20 година од момента његова потписивања. Ако једна од високих страна уговорница на крају овог 20-годишњег периода не изјави жељу на години дана prije истека рока за отказ уговора, он ће остати на снази још за 5 година и тако сваки пут докле док једна од уговорница не учини на години дана prije истека рока писмену изјаву о својој намјери да прекине његову важност.

У потврду тога опуномоћеници су потписали уговор и ставили на њега своје печате.

Рађено у Москви 11 априла 1945 године у 2 примјерка оба на руском и српско-хрватском језику с тим да оба текста имају једну важност

По опуномоћенику Президијума врховног савјета СССР В. М. Молотов в. р. — По опуномоћенику кр. намјесника маршал Тито в. р.

Јуначка IV. армија донијела је слободу нападеном народу Лике

Последњи уходи фашистичких хорда у личка села извојили су стаповишћу немиришних патњама. Нападеним народним непријатељским уходом, народ је бјежао у шуме, али није било коначног простора где би се одржао сигурним. Из Копривнице котлине избјегло је у Нишњинцу неколико хиљада душа, где су били изложени глади, жими и сталној артиљеријској и минобачачкој непријатељској ватри. Пуних 18 дана народ је био прогнан на пројектној шуми прекривој дебелим елијасним наслагама, а непријатељи и ви-

премљени су наводно у јасеновачки логор, али су на Јанчи код Лешћа убијени. Да би имали оправдања за та вјештача усташе су инсценирали убијства појединих људи, као што су то направиле 4. марта о. г. у Смиљану убијени Катин Анту и његову сестру Ковачевић Марицу, који су имали дјену у партизанима, наводећи да су ово двоје убили партизани, па су онда за одмазду ишлани десетине затворених Срба и Хрвата. На сам дан завршавајући јединица Гаоспић усташе су у затвору војног оружарства у Канижи заклали 5 Хрвата, а у полицијском затвору заклали су 45 затвореника које су у задњи час спасили из ове борбе. То су последња злијерства господских крволока извршена у самрзничком злочину, јер их је убрзо за сва та безумља стигла заслужена казна. Примциале су се снаге Јуначке 4 армије и на својим бајонетима доносиле слободу нападеном народу, а смрт усташким козачима.

Напад наших јединица отпочео је истовремено на цијелој дужици фронта 4. априла у 6 сати у јутро. Готово у исто вријеме отпочела је јака киша, да би се касније претворила у густу снјегу, по то ништа није олакшало положај непријатеља. На сектору Госпић—Перушић наше снаге уз помоћ тенкова и артиљерије напали су усташки гарнизон у Личком Осику, с намјером да непријатељу пресеку везу између Госпића и Перушића. Око 10 сати на овом сектору развила се жестока борба, кад су наше снаге пришле већ самом седи. Усташе су се онајички бранили, али њихов отпор био је убрзо савладан. Сломљени су у снажном налету наше пјешадије и тенкова потпомогнутих ватром тенковског оруђа. Од жељезничке станице тучао је прецизно један наш батал. Кад је ушле на нишан нови шп, већ друга миша погађала би непосредно у шп и кућа из које су се усташе бранили за час би била у пламену. Једно за другим надала су тако пјешадија усташког отпора, кад се на једном на цести за Перушић појавио наш тенк. Веза између Госпића и Перушића била је пресејена, гарнизон у Личком Осику ликвидирао посада уништена.

У ПЕРУШИЋУ УНИШТЕНА ЦИЈЕЛА ПОСАДА

Истовремено на осталим дијеловима фронта Паг—Врховине успјешно су се одвијале операције наших јединица. Ликвидирао је непријатељски гарнизон у Перушићу, где је уништена цијела посада, као и непријатељски дијелови који су се повлачили из Госпића. Сав ратни материјал ових јединица био је у наше руке. На десном крилу фронта наше јединице заузеле су Рамљаше и избиле до Лешћа, а сасвим на десто заузеле су Црну Власт, Бабин Поток и Врховине, а околале Чудин Кланац. Снаге са сјевера ослободиле су Дабар. На лиjevом крилу заузеле су Карлобаг, Банке Оштарје, Новаља и у тешким борбама град Паг.

Поразом непријатеља у Госпићу, Личком Осику, Перушићу и Рамљашима и ликвидацијом Бабина Потока и Врховина наше снаге избијају пред сам Оточац. Након ликвидације непријатеља у Карлобагу и цијелом отоку Пагу наше јединице настављају напредовање у правцу Јабланица.

Генералмајор Петар Драшенић командант 4 армије

ОФАНЗИВА ШИРОКИХ РАЗМЈЕРА

На ослобођења Доњег Ланца и Бихаћа припремљена је снажна офанзива 4 армије, офанзива широким размјера на фронту дугом преко 200 км. Захваљујући умјешности и способности војних руководилаца, добром организацији брзог пребацивања и концентрације наших снага на појим положајима, ова велика офанзива припремљена је за свега неколико дана. Сваки борац, сваки руковођилац извршавао је најхитније своје дужности. Журило се свима, а како и не би. Борци Јуначке 4 армије познавали су и цијенили жртве народа Лике, знали су да он жељно очекује њихову помоћ и зато су хитали да му ту помоћ што прије донесу. Дивили су се они борбенима Лике, поштјивали њезине патње и зато су били спремни да за њу жртвују много. Кад су руковођици 19 дивизије поставили својим борињима питање да се одрекну једног оброка тједно у корист гладног народа Лике, сви су борици једногласно изјавили да ће од три дневна оброка сваки дан одвојити по један оброк

ПРОБОЈ НЕПРИЈАТЕЉСКОГ ФРОНТА

Друге снаге истога дана око 8 сати заузеле су Брушане и тако пробој непријатељски фронт на сектору Брушане—Госпић, а затим заузеле Лички Нови и наставиле напредовање према Госпићу. Искориставајући успјед кише и снјега наставу слабу видљивост наша је пјешадија на овом сектору подишла до шод коту Класу. Наглим престанком снјега и разведвањем она се нашла у опасној ситуацији. Тада ступају у акцију тенкови, отварајући жестоку ватру на коте Караулу и Класу и усташка упоришта у Личком Новом. Збуњени жестоком ватром усташе у паници бјеже према Госпићу, а наша пјешадија у стону их прати. Док су мистри поштјивали мост код Личког Новог, пјешадија је журила усташе све до уласка у град, где су јој пружили жесток отпор. Успјед испитивања пута тенкови су спорије напредовали. Ипак пристижу до моста у Канижи кога усташе у бјегу нису успјеле срушити и пошто је мост испитан, командир тенковске чете наредује да се свом брзипом журне у град. Вођа првог тенка Радовановић Милан са својом посадом журно је напред, не базирајући се на опасности које су му пријетиле од миша и непријатељских противколесних оруђа. Остали су га слједили, а пјешадија је трчећим кораком пратила тенкове. Језиво су свирале тенковске свирале и ледиле крв у жилама непријатеља, уносели забуну у његове редове. При уласку у град усташе су из кућа давале жесток отпор настојећи да одбију овај напад који нису очекивали са тог правца. Но, брзим надиром тенкова ка средину града међу усташама настаје паника. Збркало им се у глави од силне тенковске ватре. Нагубили су се и почети бјежати куда који. У лудом страху журили су безглаво улицама, а наши тенкови су их ловили и газили, напредујући ка мосту на Новшћу. И ондје усташе дају вјетра петама и оставају 4 исправна топа. Мост на Новшћу је у нашим рукама.

Генералмајор Павле Јакшић начелник Штаба 4 армије

ГОСПИЋ ЈЕ ЛИКВИДИРАН

Од Билаја напредовале су друге наше снаге. Под jakim притиском усташе су се повлачиле према центру града покушавају да се задрже у силосу и жељезничкој станици. Но, морали су убрзо напустити ту своју намјеру. Негаде изнад Острвце стајала је спремна наша артиљерија. Пала је команда — батерија на своја мјеста —, затим — цпа жељезничка станица Госпић. Артиљерија су прискочили топовима и већ је било све спремно. — Три рафала у размаку од 5 секунди, први топ паи! — и за час се на жељезничку станицу сручио ураган топовских граната. Тенкови су такођер отворили ватру и усташе су биле приморане да напусте и силосу и жељезничку станицу. Бјежали су према Госпићу.

Дно наших снага који је заузео Широку Кулу и Лички Осиак наставио је напредовање, једним дијелом преко Смиљанског Поља, а другим преко Булака, према Госпићу. Брзим надиром ових јединица и на овом сектору је спашен мост код Булака, тако да је са свих страна био омогућен пролаз у град. Око 12 сати 4. априла прве су упале у град јединице које су надирале од Брушана, а затим с осталих правца. Већ око 7 сати на вечер отпор усташа у граду био је сломљен. Госпић, пајачи усташки гарнизон у Лици, био је ликвидирао за неколико сати.

Бошко Шиљеговић политкомесар 4 армије

Интервенција непријатеља са правца Примршића према Славују и од Острошца према Бихаћу одбијена је.

По завршетку ових борба наше јединице настављају гоњење потученог непријатеља. Након ослобођења Оточца снаге Четврте армије избијају на комуникацију Сењ—Бриње, ослобађају Бриње, јавосели непријатеља и на овом сектору осјетљиве губитке. Непријатељ се у паници повлачи према Сењу. Ликвидацијом јачког непријатељског упоришта Чудин Кланац, западно од Плитвичких језера, где су заплићене знатне количине ратног материјала и заробљено целокупно тенко наоружање непријатеља, очистиена је Лика од фашистичке звјеради.

ЧЕТВРТА АРМИЈА УСПЈЕШНО ИЗВРШУЈЕ ЗАДАТАК

Млада Четврта армија у садејству са Четврим корпусом и нашом мортарицом на големом подручју успјешно је извршила свој задатак. Ослобођен је оток Паг, очишћени су предјели испод Велебита, слободна је цијела Лика. Никад више фашистичка чизма неће ступити на свето, крваво натовљено тло Лике. Престаће су за увијек патње и страдања народа мученика. Жртве покладе на Јадовином Јанчи, Ступачинову код Оштарје и Пагу достојно су освјетиле. Дуг који смо дугovali усташама за замриварење и објешене у Билајској улици, Полоштри и Смиљанској цести исплатили смо у цијелости. У очима претљаних Личана и Личанки блистају сузе радости, а из њихових уста чују се благе ријечи благослова храбрим ослободилаца: — Нека вас срећа прати на славном побједничком путу!

Тошо Драгић

Смрт Претсједника САД Рузвелта

У Вормспрингу је умро Франклин-Делано Рузвелт претсједник Сјeverоамеричких држава. Покојни Рузвелт је умро у 64 години. Од 1933 он је претсједник Сјeverоамеричких држава, па је на задњим изборима биран за претсједника и по четврти пут.

Рузвелт је био одлучан заговорник уласка Сјeverо-америчких држава у рат против сила осовине.

Црвена армија напредује кроз Аустрију

Беч, главни град Аустрије, опкољен је са свих страна, а највећи дио града налази се већ у рукама Црвене армије. Дневно се предаје на хиљаде хитлерових војника. Становништво Беча, као и остале Аустрије срдечно дочекује трупе Црвене армије.

Трупе 3 Бјелоруског фронта заузеле су Кенигсберг. У току борба за ликвидацију Кенигсберга од 6 до 10 о. мј заробљено је 92.000 њемачких војника и официра, а погинуло је 42.000. Међу заробљеницима налази се и командант тврђаве генерал Лаш и још три њемачка генерала. Трупе те фронте заплићениле су 2023 пољска топа, 89 тенкова, 1652 бацача, 4673 митраљеца, 190 оклопних камиона, 8560 камиона и аутомобила, 774 локомотиве, 8554 вагона, 2 оклопна влака и много другог материјала.

Трупе 2 Украјинског фронта, настављајући напредовање сјевероисточно и сјеверно од Братиславе, заузеле су град Тренчин. Сјеверозападно и западно од Братиславе трупе ове фронте напредују десном обалом Дунава.

У подручју Жужемберга трупе Црвене армије заузеле су Св. Мартин важно жељезничко раскршће. Напредовањем кроз Аустрију Црвена армија је ослободила преко 200 хиљада француских заробљеника.

Америчке трупе 120 км пред Берлином

На западном фронту Савезници настављају офанзиву. На највећем дијелу фронта отпора нема или је мален. Једино на подручју између Франкфурта и Манхајма 7 њемачка армија повратила је Гризахјам.

9 америчка армија заузеле је Хауновер и ушла у Брауншвајг. Те трупе су изиле на ријеку Елбу код Магденбурга. Америчке тенковске дивизије налазе се само 120 км пред Берлином.

Британске трупе заобиле су Бремен и напредују према Хамбургу.

У Баварској предао се 9 оклопној дивизији град Кобург.

Канадске трупе врше чистћење Холандије, од које се преко половине налази у рукама Савезника.

У рурском подручју Савезници су очистили Есен, Гелзенкирхен и Бохум.

Британски бомбардери напали су ратну луку Кил и потопили њемачки бојни брод Шер, који је имао преко 10.000 тона и посаду од 900 људи.

Савезничка офанзива у Италији

Савезници су у Италији на читавом талијанском фронту прешли у офанзиву. Јединице 8 армије прешле су ријеку Сенио. Савезници су продрили преко цесте Равена—Ферара. Трупе 5 армије приближују се Карари и налазе се само неколико километара од Специје.

Црвена армија ослобађа наше заробљенике

Јединице Црвене армије ослободиле су у њемачкој још једну групу наших заробљеника и интернираца. Међу њима су 4 генерала, 60 официра и 200 војника, а остало су радници који су присилно одведени на рад у њемачку. Ослобођени Југославени срдечно су се захвалили совјетским војницима.

Питање нацистичких избјеглица

— Орган руског радијског ондијалата «Труд» пише, да ће нацистичке избјеглице наћи уточиште у Швајцарској. Лист напомиње изјаву швајцарског министра правде о поступку са нацистичким избјеглицама. Лист каже, да је општи смисао да ће швајцарска врата бити отворена фашистичким зликовцима, који бјеже са брода који топе. Изјава швајцарског министра показује још једанпут да израз неутралности на швајцарском језику значи служити интересима хитлеровске њемачке.

јавица као да су хтјели да појачају његове патње. Иако је непријатељ навалио са свих страна на ослобођену територију, народ је примјерном дисциплином, предвођен од претставника народне власти, напустио своје бајте уклављајући се испред прогоништа.

Једна група од 50 особа одвојила се од главнине и вратила кућама, где су их усташе измршварили, а затим у њиховим бајтама запалили. Кад је положај избјеглог народа изгледао безнадај, и кад је непријатељ све више стезао крвави обруч око њега, дошло је спасење.

Борци 13 и 35 дивизије херојски су се борили, јуначки су одбијали бесомучне нападе непријатеља да би заштитили избјегли народ. Али ове дивизије саме биле су превише мале, да би могле у потпуности осигурати овај толико намучени народ. Непријатељ, кад већ није могао да уништи борбе ових двају дивизија, окочио се на неизомогле старце, жепе и дјену и успио да народу кореничког котара нанесе губитке од 286 погинулих, 22 рањена и 38 несталих. Иста оваква злодјеља вршио је непријатељ и по удблјеском, лалачком и осталим до тада неослобођеним котаревима Лике. Страдало је стотине невиних живота, уложили су они своје кости и проливену крв у чврсте темеље на којима почива скупо плаћена слобода, на којима лежи наша нова народна држава. Велике су то жртве које је народ Лике дао, али ни те, тако огромне жртве нису могле поколебати његов високи морал, ни сломити његов пркосни отпор. Он је знао да ће спас доћи и спас је дошао. Дошао је у вилу младе и снажне 4 армије која у једном налету брише с лица земље непријатељске гарнизоне у Доњем Ланцу и Бихаћу, главним полавним такмама Нишњинца и усташа у офанзивама на ослобођеном Личку. Разбијена је блокада ослобођеног територија Лике и народ се слободно праћао на своја већ толико пута поплаћена и опљачкана огњишта. Враћао се са последњег бјегања, јер више неће морати да напусти гарнизона својих поплаћених томова.

ПОСЛЕДЊА ЗВЈЕРСТВА КРВОЛОКА

Овакова безумља усташе и Нишњинци нису вршили само на ослобођеном територију. Слична недјеља вршили су они и у својим гарнизонима, спроводећи стално страховити терор. Госпић и ондје служи примјером, а господице усташе настоје да очувају највиш најкрвавијих усташа. Није било доста десетине хиљада поглавних и у јаме бачених Срба и Хрвата у току 1941 године, него су и даље настављали с летиим злијерствима, настојећи да у Госпићу униште све што је родољубиво. У мјесецу септембру и октобру прошле године ухашено је у Госпићу око 200 Срба и Хрвата од којих су њих 70 повјешани у Полоштри, Билајској улици и Смиљанској цести, а остали десетак дана црпље ослобођења Госпића от-

ДОГАЂАЈИ У МЕЂУНАРОДНОМ СВИЈЕТУ

ПИТАЊЕ УЧЕСТВОВАЊА ПОЉСКЕ И АЛБАНИЈЕ НА КОНФЕРЕНЦИЈИ У САН ФРАНЦИСКУ

Многе државе су већ улутиле делегације у Сан Франциско где на 26. о. мј. значајне конференција за мир и сигурност последи рата. Савезишће рјешавају још нека питања која су у вези са том конференцијом. Совјетски Савез је затражио да Совјетска Република Украјина и Совјетска Република Бјелорусија пошљају посебне делегације, што ће вјеројатно остали сазивачи конференције т. ј. Сједињене државе Америке, Велика Британија и Кина, прихвати.

Теже питање представља судјеловање Пољске и Албаније на тој конференцији. Владе ових двију држава нису добиле позива. У Албанији је на власти влада генерал-пуковника Ешвер Хоџе, која је покренула из борбе албанског народа за ослобођење од окупатора. Данашња албанска влада је изабрана на демократски начин на Другом засједању Антифашистичког вијећа народног ослобођења Албаније, одржаном у октобру 1944 године. Људи из ове владе провели су албански народ кроз све тежбе неравне борбе против талланског и њемачког окупатора. Захтев албанске владе да и Албанија буде заступана у Сан Франциску помажу сви слободољубиви народи на челу са Совјетским Савезом.

Са Пољском је случај овај. Према закључцима Кримске конференције на мировну конференцију у Сан Франциску требали би да буду позивани представници привремене пољске владе националног јединства која би морала да се формира путем реорганизације садашње Привремене владе у Пољској и пољских кругова из иностранства. Издајничка кљика у Лондону устала је против закључака Кримске конференције и непрестано својим махинацијама омета да се таква влада образује. Привремена пољска влада која има сједиште у Варшави, упутила је сазивачима конференције декларацију у којој тражи да Пољска буде позвана преко привремене пољске владе као влада која врши власт на читавом територији Пољске. Влада Совјетског Савеза обавјестила је владу Сједињених држава Америке, Велике Британије и Кине да она потпуно подржава захтев привремене пољске владе и сматра да ће Пољској бити дадена могућност да учествује на конференцији у Сан Франциску.

Југославија је на сједници владе признала Привремену пољску владу са сједиштем у Варшави и одлучила да успостави с њоме пријатељске и братске односе.

СССР ОДКАЗАО УГОВОР О НЕУПРАТНОСТИ СА ЈАПАНОМ

У међународним политичким круговима са пажњом се прати развој односа између СССР и Јапана. Између ове двије велике силе склопљен је 13. априла 1941 године пакт о неутралности на 5 година с тиме да се може отказати годину дана prije истека тога рока. СССР послужило се том одредбом и отказао пакт. Овај пакт је имао две главне тачке: 1. Обе уговорене стране обавезују се

да ће међусобно подржавати мирне и пријатељске односе и да ће међусобно поштовати cjеловитост и неподредивост територија. 2. Ако би једна од уговорних страна била нападнута од једне или више држава, друга уговорна страна задржаће своју неутралност за вриеме трајања рата.

У вези са отказом овог пакта и са поразима Јапана на Тихом Океану јапанска је влада подијелила о ставу. Нову владу је саставио адмирал Сузуки. Неки амерички кругови сматрају да ће нова влада подузети дипломатске кораке за мир.

ОБРАЗОВАНА ЈЕ НОВА ВЛАДА У ЧЕХОСЛОВАЧКОЈ

Претједник чехословачке републике др Бенеш са владом, која је за пријеме рата боравила у Лондону, вратио се на ослобођену територију Чехословачке. Сједиште владе је сада у Кошицама. Др Бенеш на путу за Кошице свратио је у Москву гдје се задржао неколико дана. Одмах по доласку у Кошице образована је нова чехословачка влада под претједништвом Зденека Фирлингера. Нови претједник владе Фирлингер био је чехословачки министар у Москви од 1937 до 1939. Када је Хитлер окупирао Чехословачку. Фирлингер је код владе Совјетског Савеза уложио протест против те окупације и прогласио др. Бенеша вођом чехословачког покрета отпора. У новој чехословачкој влади, која броји 22 члана, има 16 Чеха и 6 Словака. Комунистичка странка има у влади 6 посланика, и то 3 Чеха и 3 Словака.

ГУРСКА ЖЕЛИ ПРЕГОВОРЕ СА ВЛАДОМ СССР

Влада Совјетског Савеза отказала је уговор са Турском, јер су се прилике од потписа тога уговора до данас знатно промијениле. Отказ је услиједио на основу одредаба самога уговора. Турска влада изјављује се сада спремна да са владом СССР-а поведе преговоре за склапање новог уговора.

У изјави друга Молотова, даној поводом отказа уговора, речено је да совјетска влада признаје вриједност уговора од 17. децембра 1925 у питању одржавања пријатељских односа између Совјетског Савеза и Турске, али сматра за потребно да констатује, да услиједи великих промјена у току овога рата отказани уговор не доводи новој ситуацији и захтијева озбиљно побољшање у корист Совјетског Савеза.

ГРЧКА ВЛАДА ОПЕТ У КРИЗИ

У Грчкој је дошло до политичке кризе коју су изазвали монархисти својим притиском на претједника грчке владе генерала Пластираса. Монархисти желе да се смјени генерал Пластирас, јер је наводно сувише попуштао према њемачким елементима и зато што није хтио да се на брзу руку изврши плебисцит у питању монархије. Генерал Пластирас положио је оставку своје владе, а ја регент дао мандат за састав нове владе адмиралу Петросу Вулгаросу, шефу грчке морнарице и начелнику грчког адмиралитета.

Свечани дочек маршала Тита у Москви

5 априла стигао је у Москву претједник Министарског савјета Југославије маршал Јосип Броз Тито у пратњи министра спољних послова г. Ивана Шубашића, министра за Црну Гору генераллајтнанта М. Виласа, министра трговине и снабдевања Н. Петровића, министра рударства Б. Андрејева, начелника Југославенске војне мисије у СССР генераллајтнанта Р. Приморца.

Заједно са маршалом Јосипом Брозом Титом стигли су совјетски амбасадор у Југославији И. Б. Садчиков и начелник совјетско војне мисије у Југославији, генералмајор Н. Ф. Киселев.

На централном аеродрому маршала Јосипа Броза Тита и прат-

њу, дочекали су потпретједник Совјета народних комесара СССР и народни комесар ванских послова СССР А. Ј. Вишински, начелник Генералштаба Црвене армије, армијски генерал А. Н. Антонов и други високи војни и политички функционери СССР-а.

На аеродрому био је присутан дипломатски кор. Приликом доласка постројена је почасна чета и отворене државне химне Југославије и СССР.

Маршал Тито дао је пред микрофоном на аеродрому ову изјаву: Осјећам велику радост, што могу данас овдје, у великом главном граду великог Совјетског Савеза изручити топло поздраве и дубоку захвалност Совјетском Савезу за

огромну моралну и материјалну помоћ, коју је он дао и даје народима Југославије у њиховој теškoј борби против њемачког окупатора и његових квислинга. Али дошао је тренутак кад ће и наша домовина Југославија ускоро бити потпуно очишћена од њемачке гамади. Побједа је близу. То је ствар од само неколико дана, највише мјесец дана.

Маршал Тито водио је разговор с маршалом Стаљином, а комесар за ванске послове СССР, В. М. Молотов разговарао је са министром спољних послова Југославије др. Иваном Шубашићем.

Маршал Тито, у пратњи генераллајтнанта Милована Виласа и министара инж. Николе Петровића и Бале Андрејева обišао је московску подземну железницу, гдје је прегледао њена постројења и уређај. У пратњи г. Шубашића и осталих личности из његове пратње разгледао је велику палачу Кремља, цркве Петра Вознесенског и Архангела Михаила, царско звоно и царски тон. Затим је посетио изложбу освојеног оружја од Нијемца, у централном парку културе, гдје је у изложби јосјетниона изложбе уписао слиједеће ријечи: „На овој изванредно оригиналној изложби јасно се види, ма да у малом обиму, са каквом је непријатељ страхомитом снагом хтио уништити велику социјалистичку земљу. Та је изложба истовремено и доказ непобједивости Совјетског Савеза.“

Затим је маршал Тито посетио московске баче у московском Дому Пионира. У почаст његовог доласка пионирски су држали почасну стражу. На одушевљене поздраве пионира маршал Тито изјавио је пионирима: „Драги пионирски Совјетског Савеза дозволите ми да вам се захвалим на вашим поздравима и допустите ми да вам испоручим топло поздраве дјеце Београда и све југославенске дјеце. Дјеца су пружила велику помоћ нашим партизанима. У сваком батаљону и бригади налазила су се дјеца партизана, која су подносила херојску смрт на прилог човјечанству. Заједно са нашим борцима она су подијелила славан торет војничког живота. Сада у новој, слободној Југославији, ми се боримо да створимо за нашу дјецу исто тако сретан живот као што је живот дјеце Совјетског Савеза.“

Отворење радничког дома у Глини

Побудом радничког радногача 4 корпуса у Глини је основан раднички дом.

Свечаном отворењу дома присуствовали су радници корпусних радногача, Команде банијског подручја, котарских, градских и приватних радногача, радници и чиновници те много осталог народа, војника и грађана.

Свечаност је отворио претједник Иницијативног одбора радничког дома у Глини, друг Момчило. После њега је говорио управник индустријске радногаче 4 Корпуса. У свом говору он је нагласио дужности и улогу радничке класе у НОБ-у.

Тајник радничких радногача из Тоуског говорио је о раду радногача и значају радничког удруживања.

Говорио је о стахановском покрету у Русији, а између осталог је рекао да се једино организационог радничког рада може што боље и успјешније помоћи народном покрету и убрзати његов развој.

Свечаност је завршена културним програмом кога су извели радници и раднице радногача 4 Корпуса, Банијског подручја, казалишта друштва „Другац Цесарец“ и сељаци из Маје.

Отварање овог радничког дома нов је доказ живог интереса наших радничког за њихово што веће издизање у свим правцима. И овај нови дом пружаће им у том нове могућности што су они заслужили као искрени и пожртвовани борци за народну слободу.

Просвјетни рад Срба у Горском Котару

Недавно је међу Србима из Српских Моравина у Горском Котару била покретна акција за оснување просвјетног друштва. У вези с тиме одржали су Срби тога мјеста 25 марта оснивачку скупштину, којој је присуствовало близу 400 особа. Поједини говорници приказали су скупљеном народу потребу оснувања таквога друштва, те значење истога у даљњем продубљивању братских односа између Срба и Хрвата у том крају. Једногласно је донешен закључак да се одмах оснује »Српско просвјетно друштво«. За претједника је изабран проф. Љубојевић, за секретара проф. Анка Петровић, а за благајника Иљја Јак-

шић-Брдар. За почасног члана новооснованог друштва изабран је Душан Бркић, секретар Српског клуба вијећника ЗАВНОХ-а.

Скупштини су присуствовали претједник Округа НОО-а за Горски Котар Томо Ђинковић и потпретједник Бранко Вукелић, члан Српског клуба вијећника ЗАВНОХ-а.

Оснивање овог првог српског просвјетног друштва у Горском Котару од великог је значаја. Оснување овога друштва живо ће одјекнути међу свим Србима Горског Котара, а његово оснивање топло су поздравили и браћа Хрвати, који му желе највећи успјех у рјешавању задатака које је друштво поставило.

У тешким данима

Врући јулски дан ближио се крају. Сунце је зајезило за терасате оброне шумовите Мотајце, остављајући са собом бљедоплави свод застрт велом дима и прашице.

Око 200 метара далеко од цесте, Обрад је кинуо рукавети покљевене пшенице, метао их равномјерно на испружено уже и стекао у снопове. Савка је одмјереном брзином покрета измахивала српом и сагалаа осјечене рукавети сукоп зрелог жита. Не исправљајући се и не обзирући лијево ни десно, журно су радиле, свако свој посао, кутке, без рјечи. И пој и њему оцртавали су се на лицу тешке мисли и бриге. Обоје су настојали да све мисли, као сувшиши терет, одбаце, остављајући само једну главну и неопходну, а та је: да покуре са радом, како би у што краћем року пожњели и покунчили ово мало хране, јер још не зна шта се сутра може десити.

Те њихове мисли и кутке прекинуо је строгни глас са цесте. Погледавши на ону страну, Обрад је угледао гомили људи, који су улазили у његову авлију. — Обраде, дођи овомо! Врже! — чуло се из гомиле. Укочено, као окамењена, стајала је Савка, испустивши срп из руке. — Ху, куку мени, куку! — изговорила је подугласно, готово шанатом.

Обрад, тромим кораком, вукући ногу за ногом, ишао је према кући, осјећајући струјање крви по шљетом тијелу. — Врже, врже! цесто лукаво, шта се вучеши као да држеш, — рече усташа, ударивши Обрада куњаком под лијево плешку. Обрад посрну, али се одржа на ногама и не паде. — Напријед полази! — црекну усташа и гомила се крену цестом за варош.

Савка се брзо прибрала, па видјети да Обрада отјераше, прва јој мисао бијаше да сазна куда ће с њим и кога су још отјерали. Знајући да о свему томе више знају Хрвати него Срби, журећи се оде код Јозипе куће,

да се за све расишта. Старог Јозу затече на дрвњенику и још с кавије запита: — Јозо, побогу брате, шта је ово, куд отјераше ове људе? — А шта је, несрећа, сестро, да шта је друго — ангонојит Јозо подрхтавајућим гласом, а затим мирније настави: — Немој се узрујавати, не вриједи, а ја се шадам да ће их брзо пустију, јер људи ништа криви нису. — На зашто их гонје? — запита ојет Савка. — Ето — настави Јозо — као таоне, десет Срба из сваког села. Промисо се глас да у Мотајци има комита, па да би застрашили народ и осигурали себе, купе таоне и хансе, код прође опасност, а онда, ако се ништа не догоди, пуштају их. — Ко зна колико ће их тамо држати, а ја сама са дјецом ништа не могу да урадим. Ни сијена пококоши ни емо, а ивнијучу тек почели да кљашемо. Сад ће ми све пропасти — плаћним гласом изговори Савка. — Не бој се, Савка, док смо ми живи ништа неће пропасти ни теби ни другима, све ћемо стићи и урадити. Иди ти кући, пази дјecu и марву, а ја ћу се побршати да ти у раду помогнем — завршио је Јозо.

Сутрадан Јозип сину Јуре крсно је Обраду у нишницу, а његова сестра Луција и Савка кунуле и везале. После подне дошао је и Франьо Луцић да им помогне и увече спа је ипшеница била покосиела, повезапа и сложена у граниче (крстак). Сунце је већ било поодавно зашло иза Мотајце остављајући са собом бљедо руменило својих вечерњих зрака. Ноћ се својим пријам покривачем спуштала се на земљу. Јетовиши са Обрадове стубице, пошавши кући, изађоше на цесту. У томе часу наиђе Стјепе Јуркић, па сплавивши жетеоне застале и поздраве се с њима. — Куда ћеш Стјепе? — упита Јуре. — Идем, брате, ту код Меза Шиме, да се нешто договоримо.

— А о чему се радити? — Мислим да одемо пас пет-шест, у варош да се заузмемо за ове људе, да их пуште. — Сумњам да ће их пустију. — А зашто да неће? — Па видиши у Древаку су у четвртак

неки људи из шуме напали усташку патролу, отели им оружје, а њих везале послали у варош.

— Добро, они нека поштају ствар у Древаку, како знаду, а ми јазичимо за наше село. Ми јазичимо за Србе у нашем селу, да њихкаког зла неће чинишати, само тека јико у њих не дџра.

— Тако је. Имам право, није лијепо да страдају људи на правди бога. Сми смо зато да се пуште, — потврди Јуре.

— Па да, човјече, морамо се заузети; лаку ноћ — доладе Стјепе окрећући се уз цесту и полазећи.

— Лаку ноћ — узвратиле жетеоне полазећи у доњи крај села.

Промисли неколико корака ћутке, обузети мислима из прџашњег разговора, наједанпут Франьо проговори: — Шта мислиш Јуре, кажи су то људи у Древаку разоружали усташе?

— Ја мислим — одговори Јуре — ко би други могао бити него Јовановић из Ријечана са својим друштвом. Ја сам сам за њега чуо да је познат као добар и поштен младић. Једног дана допаи су усташе његовој кући и те напашени га код куће, убаци су му мајку и млађег брата, а оца отјерали у затвор. Истог дана убијен је и Милован Благојевић, један од највјештијих људи у оном крају, а двадесет других отјерано у затвор. Јовановић, кад је видио шта су му урадили са породицом, било му је јасно шта га чека, ако налне у шаке властима и пита је могао друго да ради него да иде у шуму, да освети своју породицу. Тако су учинили и најбљижји рођаци убијеног Благојевића.

— Да, али мене чули да их пустију објели него само одузељу оружје, то не разумијем!

— То ти је лако разумјети. Ипсу их побиле зато што ипсу они покунчили убијства у њиховом селу, а кад ухвате оне који су побиле њихове људе видјећеш како ће се провешти.

— Значи да се држе правде.

— Па јасно.

— Ако се то све наштави и даље тако, онда ће усташку власт да однесе ђаво.

— Па наравно, све што се оснива на неправди и насиљу мора пропасти. То је сигурно. Зато ми не смјемо дозволити да наше комнице страдају. Оно што усташе раде страшно је. Ето, јутрос ми рече Перша Матија да су их тукли. Радовашу, каже, просто пос смрвили. А шта су ти људи криви? Ништа. Ако су они Срби, а ми Хрвати, зар је то кривица? Ми знамо да су добри и поштени људи. Ми смо живјели и живјећемо братски за сва времена. Тако разговарајући дођоше до Јозипе кавије, гдје се поздравише и Јуре са Луцијом срећу у своју авлију. а Франьо продужи даље.

Идући дан прошао је у састапама, разговорима и савјетовањима између истакнутих Хрвата и неких Срба у селу. Трећи дан пакон тога савјетовања ишао је цестом кроз село Обрад с осталим таоцима. Руке су им биле везане. Сви су стаповитици села обрапчили њакну на пролазнике. Неки су изиријивали кроз прозоре, а неки петрчачали пред њих на цесту, али бојећи се усташа који су их пратили ипсу им се смјели приближити. У пролазу покрај Обрадове куће, Савка је са завеклајем у рукама истрчала на средину цесте. Усташа који је ишао пред колопом, дошавши на један корак до Савке, баца на њу страховити поглед својствен само најљубим грабежним звијеровима, а затим тун ударац куњака у труди срупило је Савку на цесту. Колона је продужила даље у правцу Мотајце.

— Куда ти ће с њима? — питали су неки од гледалаца. Нико се није усуђивао да одговори на то питање. Тек неко је пронапутао: — На стрјељаше. — Други подугласно изговори: — У логор.

Жалост, туга и општа потиштеност завлада у селу. Мјесечима послеје тога случаја, кружили су разне вјести. Неки су говорили да су сви стрјељани, док су други тврдили да су још живи у логору у Јасеновцу.

Утврђени су кривци за масовна стријељања у Србији

Након вишемјесечне истраге коју је водила наредна комисија, о тешком злочину, који су њемачки окупатори и њихови помагачи, домаћи издајници, починили над народом Србије у злогласном бањичком логору, државна комисија на основу многобројних докумената и свједоштва утврдила је да су ови злочини извршени у циљу уништења српског народа, родољуба и борана против фашизма, са циљем да се сломи отпор српског народа и онемогући народни отпор у Србији.

Специјална полиција предузела је све мјере да се похватају борци против фашизма и доведу у београдски логор. У јуну 1941 образован је концентracиони логор у Београду на Бањници у згради 18 пеш. пука. Исти су добро оградити и митраљезима унаоколо осигурани. Брижно су извршени распоред соба по категоријама, са специјалним собама за одбрајане затвореника непосредно прије стријељања. За шефа логора поставили су злогласног Светозара Вујковића. Командант логора био је гестаповач Фридрих, а његов помоћник фолксдојчер, Петер Кригер, из Црвнице у Бачкој. Шеф логора Вујковић уживао је велико повјерење окупатора, те је сам састављао спискове за стријељање.

Велика логораша шетњом је провела по неколико мјесеци у затворима Опенгајмске полиције којом су руковођили зликовци, управник града Београда Драги Јовановић, његов помоћник Милодраг Ђорђевић, а по замисли и упуштствима својих господара: Милана Ахимовића, Милана Неђића, Тасе Дјинића, Ђуре Сарапа и др.

У логорима су затвореници плаћани, до тога скупљани, уцељивани и др. Једна мајка за једно виђење из далека платила је 14.000 динара. Петар Кригер је од одузетог сребреног полицајца мртвачку главу 2 кг тежину — симбол гестала. А о плаћању златнице и других предмета од вриједности не треба ли говорити.

Жртве у логору мучене су на све могуће начине које су зликовци могли измислити. Стријељало се, крало, ножењима касалило, женама су резале дојке, дјевојке су тучене по дојкама. Мучило се главу, смрадом, гурали су у заходе, а затим тучени као замазанац. Убијана су дјеца у наручју мајчином. Зостављане су трудне жене.

Одређени за стријељање херојски су се држали у најтежим часовима пред смрт. Било је свијесних жена и омладина које су крвницима пред извођење на стражиште довикивале: Доље фашистички галови! Другова осветите нас! итд. Само митраљески рифали могли су прекинути пламене пароле.

Стријељања су обично вршили Нјемци из СС одреда, на челу којих је у Србији стајао полицијски генерал Мајстер. Стријељало се на Бањници, појединачно или у групама, или су жртве одвођене на војно стражиште у Јајинце крај Београда. Једном приликом је на стријељање доведено тако много лада да су крвници без престанка убијали од 9 до 14 сати. Обично прије одвођења на стријељање, агенти су са камама упадали у собе, сабијали затворенике у један кут, а по том неке изазвали и на очиглед осталих изкасапили, преклали или избили. Убијали су и њемачки љекари. Убијало се на разне начине. Имали су камионе у којима су пљомку гушили логораше приликом превоза на стражиште, што су чинили са мотивацијом, «да не би побјеги при спровођењу, јер се ја то дешавало».

Највећи дио жртава отважан је на стријељање у Јајинце. Тамо су доживјале жртве из више логора. Убијени су закопавали у велике раке. Гробари су морали добро раке заравнати, утабанати, прекрити травом и о томе пису смјела ништа не пишати. Зликовци су скривали трагове својих злочина. Тако су уништавали и своју архиву. Из бањичког логора само је један мали дио утврђених логорских жртава.

Логор на Бањници распуштен је 3 октобра 1944 јер су окупатори и издајници били спремни брзим напредовањем НОВ и Црвене армије, па пису доспјели остале затворенике постријељати или одвести у Њема-

чку. Пред народним ослободилацма, и пред бојаним одговорности за учинене страшне злочине, хтјели су они сакрити трагове злочина извршених у Јајинцима. Наредили су брзо ваљене љешена и спаљивање на домаћима. Тако се једино могло утврдити преко очевидаца који су били присутни, код овог посла, а којима је упућено побијети, да је у Јајинцима спаљено преко 65.000 љешева.

За извршење ових злочина и за масовна убијства извршена на Бањници и Јајинцима, државна комисија објавила је листу одговорних злочинаца, а то су: Адолф Хитлер, са члановима врховног штаба њемачке војне силе и владе, чланови Главног одбора Њемачке национал-социјалистичке странке, шеф СС трупа генерал Хитлер, заповједник Југослава генерал Леер, Фрајхер фон Хеер и фон Вајкс и многи други функционери њемачке војне силе.

Претседник савјета комесара Милан Ахимовић, и комесар проф. др. Јазо Костић, др. Душан Летица, инж. Станислав Јосифовић, Душан Пајетић, др. Стеван Иванић, инж. Милош Василевић и остали комесари криви су, што је за вршење њиховог управљања администрацијом Србије, коју су власт добијали од њемачког војног заповједника у Србији и вршили је од 4 маја 1941 до 3 септембра 1944, од стране управе града Београда, као органа који је њима потчињен, основан логор на Бањници коме су почев од 9 јула 1941 скупљани и конфисковани родољуби и слободарски елементи из Србије, па је из тога логора, без пресуде стријељано више хиљада лица, или су упућени на принудан рад под нечовјечним околностима у Њемачку, а они не само да су све то толерирани него пису листу учинили, да та грозна дјела спроче.

Претседник т. зв. «српске владе народног спаса» бивши армијски генерал, Милан Ђ. Неђић, и министар Велибор Јовић, инж. Огњан Кузмановић, др. Милодраг Недељковић, Михајло Олћал, Милан Ахимовић, Јосиф Костић, Ђура Докић, инж. Стојмир Добросављевић, Атанасије — Таса Дјинић, др. Богољуб Кујунџић, криви су што су као шефови цивилне управе у окупираној Србији, у својству министара, постављени од њемачког војног заповједника Србије, толерирали постојање логора на Бањници, којим је управљала њема потчињена управа града Београда, ма да су знали да се у њега дојеране жртве упућују на принудан рад или убијају од фашистичког окупатора и домаћих агента и стражара, без судске пресуде, што су кроз све ово вријеме руководили полицијском и политичком акцијом тако да су организовали, потстипали и награђивали своје органе, да што више лица упуће у логоре.

Димитрије Љотић, бивши министар, што је као претседник издајничког покрета «Збор» потстипао, руководио и организовао хватање бораца на бојном пољу и у позадини те упућивао у логор.

Коста Пећанац, четнички војвода, што је организовао и руководио т. зв. «Пећанчевим четничким», који су у српским крајевима хватали припаднике и симпатизере народно-ослободилачког покрета, и у колико их нису сами убијали, упућивали их у логор на Бањницу, где су они мучени и убијани, или упућивани на рад вал отаџбине.

Имеђу осталих на листи ратних злочинаца објављени су: Драгомир Драги Јовановић, управник града Београда и претседник општине града Београда, Милодраг Мика Ђорђевић, помоћник управника града Београда, Бошко Павловић, заповједник «Српске државне страже», Ратко Парезанић, новинар, и многи други.

Генерал Дража Михајловић, као и његов «командант Србије», генерал Трифуновић и његов «командант корпуса», капетан Калабић, и његов «командант Београда», мајор Саша Михајловић, криви су што су сарађивали са специјалном полицијом у злочину извршеном у бањичком логору над српским народом.

Објављена су имена још преко стотину других злочинаца. Праведни народни суд платиће свим злочинцима и издајницима за њихова злочина која су они починили на територију цијеле наше отаџбине.

Објављена су имена још преко стотину других злочинаца. Праведни народни суд платиће свим злочинцима и издајницима за њихова злочина која су они починили на територију цијеле наше отаџбине.

Прва народна влада Србије

Послије доношења закона о саставу владе демократске федералне Србије, мандат за састав владе повјерен је др. Благоју Нешковићу, који је примио мандат и извршио посебна конзултовања, нарочито у Извршном одбору ЈНОФ-а Србије. Др. Благоја Нешковић саопштио је на сједници Претседништва Народне скупштине Србије да је успио у својој мисији, и предложио је листу прве народне владе Србије.

Претседништво је на основу тога донијело слиједећи указ:

На основу члана 2 закона о народној влади Србије Претседништво Народне скупштине Србије именује: за претседника владе др. Благоја Нешковића, за првог потпретседни-

ка инж. Михајла Ђуровића, за другог потпретседника Станислава Бошковића, за министра унутрашњих послова Мелентија Поповића, за министра правосудја Милоша Царевећа, за министра просвјете Митру Митровић Ђилас, за министра финансија Петра Стамболића, за министра индустрије и рударства др. Миливоја Перовића, за министра трговине и снабдјевања Воју Лековића, за министра пољопривреде проту Милана Смиљанића, за министра шума проф. Милоша Московљевића, за министра народног здравља др. Уроша Јекића, за министра социјалне политике Животу Бермановића, за министра грађевина инж. Михајла Стојановића.

Уједињење Војводине, Косова и Метохије са Србијом

Антифашистичка скупштина народног ослобођења Србије састала се на Прво ванредно засједање у згради Народне скупштине. Овом засједању присуствују и изабрани делегати из Санџака, као и претставници Војводине, Косова и Метохије. На галерији између осталих налази се потпретседник министарског савјета и министар конституанте Едвард Кардељ, више чланова народне владе, те претседник Извршног одбора ХСС Фрањо Гажи. Овом ванредном засједању присуствује и претседник АВНОЈ-а др Иван Рибар кога су сви посланици, министри и публици са галерије поздравили бурним аплаузом.

Саопштено је рјешење Народно-ослободилачког вијећа Санџака, да приђе у састав федералне Србије, што скупштина одушевљено по-

здравља. Претставник Војводине Веселинов у име аутономне покрајине Војводине изразио је жељу, да и Војводина ступи у оквир федералне Србије. Скупштина и галерија попатиле су ову изјаву бурним љескањем. Истовремено цијела дворана заједно са публиком на галерији одушевљено је аплаudirала ријечима Веселинова да њемци уопште не могу живјети у нашој држави.

Претставник Косова и Метохије Мехмед Хоџа у име својих санародника изјавио је на албанском језику да Косово и Метохија желе да буду присаједињени федералној демократској Србији. Његов говор преведен је одмах на српски и био је бурно поздрављен од скупштине и галерије. У српској скупштини данас се по први пут чуле слободне ријечи на албанском језику.

Атентат фашиста на нашу војну мисију у Риму

Агенција Рајтер јавила је да је ноћу између 8 и 9 априла бачена бомба у просторије војне мисије Југославенске армије у Риму, али нитко није био повријеђен. Оштећене су сусједне куће. До атентата је дошло послје студентских демонстрација.

Циљ ових демонстрација у Италији је јасан. Данас Мусолини није више у Риму, он не говори са трга Венеције, али његове вјерне слуге шире његове идеје на којима се заснива фашизам, који није нестао у Италији. То је познато и потврђено и т. зв. «бјегством» генерала Роате. Они нису заборавили да је Мусолини употребљавао провокацију као једно од главних средстава борбе. Они мисле да имају неко право на наше крајеве, где су велике жртве народа показале цијелом свијету, да народ Истре и Приморја жели живјети у новој Демократској Федеративној Југославији. Са неким чланцима која штампају у Италији разна пискарала, они желе доказати да ови крајеви припадају Италији у име неких називи историјских права. Али сада-

шњи догађаји прешли су сваку мјеру. Ево то су први гласови кампање против наше земље, коју воде италијански империјалисти, који нису могли заборавити лекцију прошлости. Али нека добро упамте да је наш народ свијестан права која је стекао у овом тешком рату и да наше руководство има снажну руку и пеници, која може ућуткати све оне лајевце, који мисле студентским демонстрацијама нешто постићи. Ови крајеви припадају нама и само нама.

На атентат талијанских фашиста у Риму, народи Југославије одговорили су снажним демонстрацијама у Београду, Новом Саду, Суботици, Сарајеву, Сплиту и Шибенику, и сталим градовима демократске федеративне Југославије. У демонстрацијама учествовале су десетине и стотине хиљада јуначких синова и кћери југославенског народа који су ватреним паролама и чврсто стиснутим песницама талијанским империјалистима одговорили: «Туђе њећемо, али своје не дамо».

Суђење високим функционерима бивше Југославије

Суд за суђење злочина и преступа против српске националне части у Београду дошја је пресуду, којом се бивши генерал Жарко Мајсторовић осуђује на три године губитка српске националне части, бивши начелник министарства социјалне политике Душан Јеремитић на 2 године, бивши помоћник министра пошта Доброслав Ратајад на 1 годину губитка српске националне части. Суд је нашао да су они криви због тога што су по повратку из заробљеништва 1942 године предали пропагандном одјељењу издајничке Неђићеве владе изјаву, у којој су износили неистините, и прећутали истините чињенице о режиму у њемачким заробљеничким логорима. Оваковим радом помогли

су окупатора да утјече на смањење нашег народног отпора.

У Младеновцу је одржано суђење познатом индустријалцу Јанку Бадаку, који је прије рата играо и политичку улогу. Суђењу је присуствовала огромна маса свијета. Јанко Бадак је оптужен да је за вријеме окупације сарађивао с окупатором и био у његовој служби на штету српског народа. Он је један од главних сарадника и организатора четника Драже Михаиловића, коме је дао преко 2.000.000 Динара. Он је оптужен да је крив за убиство љекарке Милице Копсталиновић, те да је на његов захтјев стријељано 40 политичких криваца. Јанко Бадак је осуђен на смрт и па конфискацију цијелу имовине.

БОШКО ДЕСНИЦА

Првог о. мј. преминуо је у Обровцу, у 59 години живота, познати српски научни и књижевни радник и потпретседник Српског друштва «Просвјета» Бошко Десница.

Поклоји Бошко Десница, поред свог редовног рада као адвокат, бавио се је и историјским питањима Сјеверне Далмације, социјалним, економским и културним и уопште свеукупним животом њеног народа. Његов рад на том научном пољу био је обилан и устрајан. Сам је, по женској логици, потмак, у историји Сјеверне Далмације, добро познатог, Стојана Јанковића.

Са радом је почео врло рано. Још као младши основао је у Обровцу, где се је и родио, врло лијепо археолошки музеј. Као матурант сарађује у књижевној збирци «Знаменити Срби из 19 вјека».

Да би историјска питања, која је узео за предмет свог научног рада, могао што вјерније освијетлити, од својих најранијих дана поклоји Десница неуморно проучава задарски и млетачки архив. Плод тога рада је његово најзамашније дјело «Зборник архивског материјала из млетачког и задарског архива». На том дјелу трудило се око 30 година, средно га у двије књиге, а завршено је било 1939 год. Примила га је Српска Академија наука у Београду, али га услјед доласка рата није издала.

Тај приказ живота народа Сјеверне Далмације под венецијанском владавином, одликује се научним и реалистичним постављањем историјских чињеница, што је придонијело вјерљивом освијетљавању тога раздобља. Рашије од овог дјела написао је једну такођер значајну ствар о побуни попа Јагодића Петра (Курице) и доп Шимуну Шорића против млетачке републике, под називом «Једна непозната буна у Буковци».

Поклоји Бошко Десница одржавао је стално везу с многим нашим тадашњим научним и културним радницима у земљи и ван ње. Посједовао је стручну, културну и уопште широку наобраву. Писао је лијепо и културним стилу. Познавао је стране језике, а особито романске. Преводио је талијанска књижевна дјела на наш језик, као и наша на талијански (на пр. Матавуља). Његов рад био је необично плодан. Сарађивао је у стручним географским списцима као у «Географском Вјеснику», те у осталој тадашњој штампи. Истраживао је историјску тачност нашег народног блага. Тражио је документе за ту тачност, потврђивао је или одбијао.

Упорни рад поклојијак Бошка Деснице на научном и књижевном пољу оживио је вриједност нашег народног стварања, борбу народа Сјеверне Далмације против туђинских угњетача, његова права и издржљивост у тој борби. Припремио је још много радова које је мислио издати, али су пропали током рата.

Бошко Десница је увијдио, да без уништења фашизма, не може бити осигуран живот и развој нашег народа на никаквом па ни на научном и књижевном пољу. Зато прилази народно-ослободилачком покрету. Два сина су му у партизанима, а сам постаје чланом Окружног одбора ЈНОФ-а Задар и потпретседник Српског културног друштва «Просвјета». Четнички изроди за његов народни рад прогоне га и затварају. Али он са жаром поставља свој започети посао. Са необичном пожртвованошћу ради на откапању задарског архива, те постаје његовим директором. Иако у годинама, сам отклања камење и рушевине, да што прије дође до скривеног блага. Али смрт прекида његово родољубиво залагање.

Са смрћу Бошка Деснице српски народ губи на научном и књижевном пољу способног и марљивог радника. Многе и богате плодове дао би сигурно његов рад у новој домовини, да није био у том смрћу спречен.

ИЗБОРИ У ГОРСКОМ КОТАРУ

У округу Горски Котар прошлога мјесеца завршени су избори за народну власт. Стигли су резултати и из војске. Гласало је укупно 90,03% гласача. Нови мјесни одбори почели су ових дана преузимати власт од досадашњих одбора. У два котара одржане су котарске скупштине на којима су досадашњи одбори положили рачун о свом раду, а након тога је прихваћен план будућег рада. Скупштине су између својих чланова изабрале своје пред-

ставнике за окружну скупштину. Пред новонабране НОО-е постављени су као најважнији задаци: још уже повезивање позадине с фронтом за што брже уништење непријатеља, те организирање на обнови земље.

На челу са новим одборима народ Горског Котара наставиће дјело на подизању и учвршћењу нове заједнице народа — Федеративне Демократске Југославије.

Прва радничко-намјештеничка конференција Хрватске

Након 23 године гушења слободног радничког удруживања, након терора кога је провела велико-српска хегемонистичка клика, издашно помоћу од великохрватске реакције, радници и намјештеници Хрватске састали су се на својој Првој радничко-намјештеничкој конференцији 11. априла о. г. да у својој слободној земљи, која се налази пред коначним и потпуним ослобођењем, по први пут претресу своја класна и сталеника питања и да донесу одлуку о своме ставу и раду у новој, Титовој Југославији.

Конференцији је присуствовало 160 делегата из свих крајева Хрватске.

Присутне су поздравили крајним говорима другови: комесар ГИХ Раде Јиглић, командант Југославијске морнарице генералмајор Черил, у име Извршног одбора Јединственог народно-ослободилачког фронта друг Карло Мразовић, те многи други претставници наших војних и цивилних власти.

Послије избора радног претседништва у које су ушли поред осталих и другови Анте Јелавић, радник на бродоградилу у Сплиту и друг Јозо Гашић, радник фабрике цемента Св. Каја у Солну, који су својим ударничким радом далеко премашили одређену норму и појединоставили посао, уштедјевши при том радну снагу, а добивши на времену.

Прешло се на дневни ред.

Конференцију је отворно друг Стјепан Шаламоп, члан Главне синдикалне комисије, који је у крајем говору рекао да је ово први раднички састанак без присуства полиције. У наставку говора додао је да је радничка класа извојевала слободу брвања својих класних интереса, али да то ипак не значи да реакција, која још увијек тије потпуно уништена, неће настојати да ровара у намјери да нагесе још који тежак ударац радничкој класи.

Затим је узео ријеч друг Марко Великић, подносилац реферата «О радничким и намјештеничким синдикалним». У првом дијелу реферата друг Великић, говорећи о великом утједу и чврстом међународном положају нове, Титове Југославије, рекао је да Југославија данас није више лопта нити крвава музара коју може да патеже свако по милој вољи. Југославија, на челу са маршлом Титом, данас је чврста заједница народа, тешком и заједничком борбом извојевана, и сваки акт уперен било какув или с поља против федеративне Југославије биће немилосрдно кажњен. Настављајући свој реферат друг Великић је рекао да организовање слободних и јединствених синдиката у овоме часу је не само најважнија потреба радничке класе и свих намјештеника, него то је и општенародна потреба, јер баш радничка класа је кичма стварања и учвршћења наше државе. Обнављање индустрије најважнији је наш задатак. Посао подизања разорених фабрика је «ветиља», јер «фабрика неће више бити мучилиште пролетаријата, она ће бити извор народног благостања».

Реферат друга Великића био је често пута поздрављан бурним одобравањем.

Други реферат одржао је друг Иван Сењановић «О организационој структури јединствених синдиката». Он је рекао да форме борбе условљавају форме организовања. Према томе наши синдикати су организовани на федералном и индустријском принципима, јер то управо и захтијева садашњи момент. Радници кроз своје независне и јединствене синдикате треба да контролишу производњу, да повећавају радну дисциплину, ударничтво, да раде на своме

културно-просвјетном подизању, да подесе свој однос према техничком особљу, и да стручно подижу омладину и оне раднике који показују нарочити смисао у раду.

Након ова два реферата развила се жива дискусија, у којој је узело учешћа велик број претставника.

Из свега се могло закључити да постоји потреба оснивања јединствених синдиката, жеља за јачањем радничке класе, и поред тренутно тешког положаја радника, неодољив посао ударничког обнављања земље.

Затим је конференција допјела ове закључке:

1. Да се одмах приступи, гдје год је то могуће и чим ће бити могуће, на читавој територији Хрватске стварању јединствених синдикалних организација у предузећима, радioniцама, установама и мјестима.

2. Подузети све мјере за брзу и ефикасну помоћ нашој армији на фронту, да би могла хитно очистити земљу од остатака фашистичких батљи. Да би се створили услови за бољи живот радничке класе и цијелокупног народа, те помоћ фронту, организовати ударнички рад у предузећима, радioniцама и пољопривредним.

3. Пружити пуно помоћ влади на награди и учвршћењу народне власти. Мобилисати све снаге радничке класе за помоћ влади на поздравни разорене индустрије, песта, жељезница и мостова. Нарочито мобилисати на овим задацима радничку омладину.

4. Учешћем у Јединственом народно-ослободилачком фронту јачати јединство и братство наших народа, а нарочито јачати савез радничке класе и сељаштва.

5. Изабраном Акционом синдикалном одбору за Хрватску ставља се у задатак да изврши све потребне припреме за сазив Земаљске синдикалне конференције за Хрватску, која ће одредити смјер синдикалног деловања и изабрати Земаљски одбор јединствених синдиката радника и намјештеника за Хрватску. Надаље ставља му се у задатак, да одмах приступи сређивању материјала и провођењу избора за радничке и намјештеничке повјеренике.

6. Сви акциони одбори у предузећима, радioniцама, установама и мјестима, да одмах приступе активном раду на сређивању животног питања радника, намјештеника, чиновника и паучника.

Након овога прешло се на бирање Земаљског акционог одбора у који су ушли слиједићи другови: Марко Великић, Стјепан Шаламоп, Иван Сењановић, Милан Жугељ, Томо Никшић, Јозо Подурје, Анту Дебеуц, Марија Гржетлић, Драгутин Богданић, Љубо Фауст, Сташко Радоваловић, Катина Станина, Фрањо Цуљак, Анте Донатов, Марија Шољан, Иван Флец, Маријан Радић, Јоцо Радаковић, др. Богданка Орешчанци, инж. Драган Царић, Маријан Шокичић, Мато Маток, Анте Адујевић и Ђуро Цветковић.

Конференција је одобрила приједлог друга Марка Великића да се радници на бродоградилу у Сплиту за њихов изборан и пожртвован рад претложе за одликовање орденом «Народног ослобођења».

На крају је друг Милан Жугељ говорно о значењу 1. маја — тога истинског радничког празника — кога ће у будуће славити ино наш народ. Тај дан треба да буде нарочито прослављен ове године, кад наш народ доживљава највеће и највјетлије дане у својој историји, дане потпуног и потпуног ослобођења.

Са конференције је послан поздравни телеграм Претседнику владе и министру народне одбране маршалу Титу.

Задаци наше аграрне реформе

Мјере наше аграрне политике, које се јединим дијелом већ практично на терену проводе иду за тиме да остваре вишековна настојања сељаштва и то у првом реду оног дијела који је највише радни и нио, а најмање имао користи од свог рада.

Ако хоћемо у главним цртама означити та настојања, која наша народна власт има да проведе и докоче, онда у првом реду морамо размотрити питања која су у непосредној вези с претстојећом аграрном реформом и колонизацијом.

Хрватска је прије рата имала 37% сељачких господарстава до 2 јутра, који су посједовали 8,6% свега земљишта; господарстава од 2—5 јутра било је 19,4%, а укупни посјед износио је 26,4 земљишта; господарстава од 5—20 јутра било је 25% са 45% свега земљишта. Господарстава преко 20 јутра било је само 1,5%, али са 17% земље. Стога се постављало питање недостатка земље. Оно се приказивало као аграрна преиначица, која је износила у појединим крајевима од 90 до преко 300 становника на 1 чет. км земљишта.

За пријеме овог рата настале су у овој структури знатне промјене, које су још у току. Главне ознаке ових промјена састоје се у слиједићем: 1. Велики посјед и сва она земљишта, која власници нису сами обрађивали, предала су обитељама околних сељака у врло повољан закуп. 2. Настале су знатне површине напуштених земљишта и то дијелом услјед масовног убијања и терора окупатора и његових слугу, а дијелом услјед исељавања Нјемаца и народних непријатеља.

Рачуна се да тајва земљишта износи око 336.000 катастарских јутра. Иако та површина претставља тек 6% од свеукупне пољопривредне површине, ипак ће она пружити базу за домијеливање земље око 20.000 сељачких породица.

На подручју федералне Хрватске има око 180.000 сељачких обитеља, којима би требало додјелити нешто земље. Зато аграрна реформа већер замаха моћи ће се провести тек након мелјорације поглавних подручја уз Саву и Драву, крашких поља и блага, и мелјорацијом до сада слабо искористених нивања и јавних земљишта.

Навели смо да народ и народна власт код нас још у току рата проводи аграрну реформу. Ту имамо три етапе.

Прво, народ је у току овог рата све више излао споне економске и политичке одговорности од ових појединаца, који су за рачун своје личне користи и спасавања своје големе имовине радили против општих народних интереса. Велик дио нашег сељаштва прије рата, иако правно слободан, заправо је био економски у кметском положају. То се најјасније очитовало у слабо плаћеним пољопривредним нивањима, скупим закупима и наполицама. Сељаштво је већим својим дијелом, у циљу да заради свагдашњу кору хљеба, до крајности искористивало своје снаге, да након дугих година мукотрпног рада

не би видјело излаза из своје економске бијеле. Народно-ослободилачки покрет доводи тај кметски положај сељака.

У другој етапи народ ослобођен, масовно помаже своју народну власт и народну војску. Бесплатни закуп, колективна обрада и жетва, помоћ код обраде напуштених земљишта, све су то само облици, којима је народ настојао помоћи напоре народне војске, а војска опет настојала да помогне нехрану народа.

Трећа етапа је спровођење аграрне реформе и колонизације.

За поделе земљишта сељацима народна власт треба већ сада да изврши потребне припреме, јер у вези с аграрном реформом и колонизацијом вршиће се потребне регулације насеља, комасације и мелјорације. Ријешење овога проблема, проблема расподеле велепосједничког земљишта и земљишта напуштеног и конфискованих од народних непријатеља и издајца, налази се потпуно у рукама народа, и сам народ, уз помоћ своје власти, треба да га рјешава брзо и из основа, управо онако како то захтијевају општенародни интереси да би се постигла највећа пољопривредна производња.

У многим крајевима има толико земљишта да га околни заинтересовани не могу обрадити. Зато је наша народна влада већ сада поставила себи у задатак провођење колонизације. Из крајева, који су дали највише за народно-ослободилачку борбу, слаће се у друге крајеве људе — сељаке, који ће имати потребни господарски инвентар да могу доискле уредити своја господарства као и околни сељаци. Изавај је дискусије да тај рад захтијева озбиљне припреме. Искуства која су се стекла на негативном раду у бившој Југославији нарочито треба искористити. На сељаке, којима ће се додјелити земља, неће се наговорити задужења и дугови који би за дуго времена кочили развој његовог господарства.

Колонизацију треба проводити у првом реду унутар појединих области. Кад тај задатак буде проведен, тек тада ће се приступити оваквом послу на већем простору.

Органи који имају да припреде и да технички изведу захвате папе аграрне реформе и колонизације, треба да сачињавају људи који добро познају потребе народа и који имају заталасати и привући на сарадњу на стотине хиљада сељачких господарстава.

У Хрватској знатан број старих стручних кадрова прошао је кроз народно-ослободилачку борбу и употпунио своја искуства према правим потребама народа. Осим тога одгајају се стално нови кадрови. Повјереништво за пољопривреду одржало је ове зиме, под врло тешким околностима, око 20 курсева са преко 400 полазника. Ови кадрови ће као колонизатори, сарадници и руководиоци при аграрној реформи и колонизацији моћи увјетити народни дух и потребан елан, руководиће се увјек општенародним интересима.

Д. Ш.

Артур Туркулин

У устанку покољу 1941 године долази млади Артур Туркулин да организира народни устанак на Балији. Народ Балије брзо упознаје овог храброг Хрвата, који га заједно с Фрањом Огулићем-Селом позива на отпор. Кад је формирана прва партизанска чета на Балији Артур Туркулин постаје њени комесар. Он остаје и даље на Балији да се бори, да ради неуморно на учвршћењу братства и јединства између Срба и Хрвата. Формирањем 4 кордунашке бригаде постао је њени комесар, којој на челу иде из борбе у борбу, изјуби усјежхе. У другој години рата напушта Балију и одлази у Крајину да тамо сје сјеме братске љубави између Срба-Кордунаша и Муслимана-Крајиница. Осутком 8 кордунашке дивизије постаје Туркулин њеним комесаром и креће са својом бригадом на тешки пут преко Крајине до Ланца да тамо помогне у разбијању 4 непријатељске офанзиве. Његова дивизија на чијем је челу стајао тај прекаљени и способни руководилац у заједници с командантом дивизије Владом Тетковићем наставља борбу у Гацкој Долини. Касније Туркулин преузима дужност комесара лове 13 приморско-горанске дивизије.

По капитулацији Италије Туркулин одлази у Хрватско Приморје и отаја стотине нових бораца водећи тешке борбе са Нјемцима. Кад је основан 11 корпус Туркулин постаје његов комесар и са својим корпусом пролази кроз све тешкоће 6 офанзиве, и даље наставља упорне бојеве. Тешке прилике и вишегодишње ратовање нарушавале су све више здравље и онако осјетљивог Туркулина. Без обзира на све тешкоће, он остаје даље на дужности све док га болест није толико скрхала, да су га другови морали послати у Италију на лијечење. Почетком 1945 отишао је у Београд, гдје је крајем марта умро у 29 година живота.

Непроцењиве су заслуге, које је Туркулин као борац, руководилац и човек стекао у току народно-ослободилачке борбе. Тим већа је наша бол за омиљеним другом, који је несебитно ратно на ослобођењу земље до свога посљедњег часа.

Слава првоборцу луковину Артуру Туркулину!

Отворење више педагошке школе у Сплиту

На свечан начин у Сплиту је отворена 11. о. мј. Виша педагошка школа, прва висока школа у Далмацији.

У присуству претставника власти, студената, омладине и грађанства одржана је свечаност на којој је декан школе проф. Абрамић у свом говору постакао велику културну и историјску важност ове школе за цијелу нашу домовину. Ова школа је плод народно-ослободилачке борбе, она је настала заслугом и жртвостивом самог народа.

О значењу и важности ове школе говорили су још референт за високе школе Повјереништва просвјете ЗАВНОХ-а, професник просвјетног одјелена Обласног НОО-а Цвито Фисковић, претседник Округног НОО-а Никола Спиркић, проф. Иво Батлетић, претставник УСАОХ-а Владо Синобад и ректор школе др. Павлић.

У школу је уписано 50 ђака из Сплита, Шибеника, Дубровника и округа Средње Далмације. Ова школа ће оспособити наставнике за средње школе.

У Кордуну се израђује алат

Да би што успјешније провели сјетву кукуруза у Кордуну се узурбало израђивање пољопривредни алат. До сада је израђено 10 комада нових плугова, а оправљено је 379 комада плугова, те направљено 412 мотика. Израђено је 5000 клинова за дрљаче, 125 јармова, 34 зубаче, 160 вагара. Исто тако израђено је 30 нових кола и 220 нових котача. Велики број плугова је до сада направљен и подопштреп, те се већ почело на сувљим теренима са оравањем.

Предизборне конференције у Кордуну

На котарској конференцији ЈНОФ-а у Слупу донесен је закључак да се слиједићи тједан дана протласи «Ударном недељом», у којој би се радило на поправку цеста, те проводице разне мјере на пољу здравства за сузбијање заразних болести: рибаче и кречење кућа, копање заходених јама и т. д.

Други дан одржана је конференција АФЖ-а за котар Слуп. Особито је жива била дискусија у вези са претстојећим изборима, гдје ће жене имати прилику, да први пут гласују. Донесени су закључци за сузбијање заразних болести и поправку цеста.

У вези скорих избора одржана је у Војничу конференција ЈНОФ-а. Преко

500 особа дискутовало је о прегрупирању општина. НОО-а, како би био што ближи дојер народа са вишим НОО-има. Исто тако 56 делегаткиња АФЖ-а из свих општина котара Војнич расправљало је о изборима. Жене су постале равноправни чланови друштва, те их и те како занимају питања, која су у вези са судбином народа, а самим тим и у вези са њиховим судбинама. Упућен је позив на такмичење женама котара Војничост, а прихваћено је такмичење са женама котара Слуп о томе ко ће се боље спремити за изборе и из којих котарева ће више жена судјеловати на изборима.

Банија ради ударнички

Народ Баније неће да стаје па подрином путу. Он зна да без залагања до краја дана слободу опште не би ни дошли, као и то, да их не бисмо могли очувати и уживати плодове борбе, ако већ сада и последице њиховог доласка, не наставимо са борбом на свестраној обнови земље.

Све док посљедњи фашисти гледају нашој домовини мобилизација је наш најпречи задатак. Банија је тога свјесна. На састанку Окружног одбора УСАОХ-а одржаног 7 марта о. г. омладина Баније је расправљала о мобилизацији нових бораца из потражних хрватских села, о разбијању непријатељске мобилизације у тим селима и уопштима.

Павловић Даница из села Јошанице каже своје мисли, омладинцу који се је, полазећи у борбу а видљивим му, мало спуждено: »Слушај синко, нећу да те видим међу друговима тужна. Буди добар војник и тјерај непријатеља. Знај да сам те открио за народног бораца.«

Јединство фронта и позадине најбоља је залог успјешном завршетку борбе.

Рајчић Даница из села Боројевића, од кулених 15 кг кукуруза 10 даје за војску са ријечима: »И задњи залог дају за војску, јер наша војска не смије бити гладна.«

»Кад нисмо на положају радном снагом и возном спредом, помоћи ћемо народу колико год можемо, каже на конференцији војних и цивилних власти, одржаној по питању сјетве, комесар 7 банијске уд. дивизије. То је одговор захвалности 7 дивизије народу Баније за његову спремност да с њом дијели и посљедње заложје.

Недавно је 3 њена бригада дала нареду за рад 40 возних спрета. Најо Драгић, борац 3 бригаде и 43. годински Милутић борац 2 бригаде, иако им нису зацвијетале раце, помажу народу у свом селу Бешлинцу у обради земље.

Само постолари 2 батаљона 2 бригаде у једном мјесecu поправили су народу преко 50 пари ципела и опанка. Ако немају времена по дању они раде и по ноћу.

На Банији се учвршћује братство српског и хрватског народа. Хрватски народ Глине недавно је посетио борец 3 банијске бригаде. Хрватске омладинке дошле су борцима у пошлети у својим народним пошљама. 25 фебруара о. г. грађани Глине доживјели су велики дан. Тај дан је Градски НОУ, први пут последице његовог бирања, изабрао пред њега свој досадашњи рад. То је нов догађај у њиховом животу. Колика је то разлика од бившег насилне велико-српске или крвничке уставке владавине. Како је тај догађај дјеловао на народ Глине најбоље је доказао његово заступање за разна питања, која су се на том састанку рјешавала.

На том састанку поред осталог го-ворило се је о два врло важна задатка, о спречавању тифуса и добављању живљених намирница.

Док се народ Баније бори и ради, док улаже труд да зацвијетале ране рата, фашистички злотвори до краја одигравају своју улогу кривкица и мучитеља народа. Неколико балдита унало је у село Врђане (котар Глина). Није им било доста што су све опљачкали и попалили 21 стање. не-

го су сјекли младе војке и развалили 60 травава крумпира које је народ спремно за сјетву. Крумпир је промрзео. У селу Пауковину није их задовољно само пламен запале-них кућа, него су заклали двоје дјеце, једну дјевојку од 19 година и двије старице.

Много су зла фашисти навијели Банији. Већ четири године воде се борбе на комуникацијама које пролазе њеним теретом. У тим борбама и у офанзивама банијски народ дао је много жртава за своју слободу. Непријатељ је убио 3941 особу, у логоре одвео 4674, а иселио 1380 особа. 5026 особа погинуло је у по-рлоу од болести у току офанзива. Према овим непотпуним подацима фашисти су на Банији уништили 15.221 човјека.

Али те жртве нису поколебале народ Баније. Нису га поколебале ни фашистичка пустошења земље. Фашисти су на Банији уништили 60.708 комада стоке, 15.010 стабилних и гонодарских зграда, 4442 кола и 6046 плугова а гонодарских стројева. Али и ти подаци не обухватају два највише пострадала котара — петрињски и костајнички.

Народ Баније зна да потпуна победа тражи уништење трагова тога пустошења, обнову земље. И данас он већ ради на томе. Ради са полетом и пожртвовањем.

Дух организованости у раду на обнови све се више осјећа. На састанку Окружног одбора УСАОХ-а закључено је да чланови одбора УСАОХ-а улазе у сјетвене комисије. То су уједно и руководиоци радних јединица. Као такви, они ће се у сјетвеним комисијама упознавати са задацима сјетве и моћи правилно фансиоревирати омладину где је најпотребније. Тако ће се изједнати беспотребно гомилање радне снаге на једном мјесту.

И на Банији као и у осталим крајевима наше домовине, и у обнови земље, предљачи омладина. Омладинска радна бригада »Живка Броз-ића« не боји се непријатељских бункера ни рафала. Недавно је она радила свега 500 метара испред фашистичких положаја. Омладина дворског котара, такмичећи се у извршавању тромјесечног плана обнове, дала је 489 радника и ископала 639 кубика земље за циглу. Омладина општине Жировца, која се најбоље истакла у овом такмичењу, са 45 радника ископала је за један дан 150 кубика земље. Такмичици су се појединци са појединцима, али свако је тако добро радило да је тешко било пронаћи најбољега.

Народ костајничког котара масовно је крећуо, да обере кукурузе у селу велико Крчево, који су од лани ради непријатељских упада остали необради. Општина Меченчани дала је тада 145 радника, општина Уметрић 65, а село Боројевић, које се том приликом најбоље показало само је дало 65 радника. Узалуд је непријатељ убацивао лажне вјестити да су поља са кукурузом миширана. Народ није та лаж смела. Свега 1 км далеко од непријатеља он је тога дана обрао 15 рали кукуруза.

Сав народ Баније је тај полет и ту пожртвост унио у прољетну сјетву, да би она дала што бољи плод, храцу, која је основа обнове.

М. П.

Одликовање Др. Владимира Бакарића тајника ЈНОФ-е Хрватске

У претсједништву АВНОЈ-а извршена је предаја ордена »Народног Ослобођења« др. Владимиру Бакарићу, члану претсједништва ЗАВНОХ-а и тајнику ЈНОФ-е Хрватске. Свечаној предаји присуствовао је велики број угледних личности, међу којима министри: Фрэн Фрол, Златан Сремец, Павле Грегорич, Смедлака, краљевски намјесник др. Анте Мандић и чланови претсједништва АВ-

НОЈ-а, претсједник др. Иван Рибар, потпретсједник Марко Вујачић и секретар Перунички. Предавајући орден »Народног Ослобођења« претсједник др. Иван Рибар изнио је заслуге др. Бакарића у народно-ослободилачкој борби. Ово је друго одликовање дра Бакарића, а први пута је одликован »Партизанском Звјездом I реда«.

ОНИ ПОСТАЈУ ДРУГИ ЛУДИ

Кажњавање народних непријатеља и криваца је једно од тешких питања, која је наша народна власт морала рјешавати још у току рата. У Банији је то чинило нарочите потешкоће услед тешких прилика и честих упада непријатеља. Али су се окружни суд и управа логора снажнили у најтежој ситуацији, пронашли су нове могућности за смјештај, исхрану и рад кажњеника. До сада је кроз логор прошло 64 кажњеника. Поред свих радних тешкоћа, живот у логору по ничем не личи на живот у бившим казаматима и тамницама. То се најбоље види по веселу и пијесма самљих кажњеника. Њихов однос према органима народне власти, које су их осудиле на затворску казну, види се из слиједјућег примјера. У почетку 7 офанзиве остао је управник логора сам — без страже — са кажњеницима на два километра од фронта. Кажњеници су сами добровољно ишли у патролу и извиђања и у реду се пољачили пред швабама. За вријеме једног упада шваба стражар логора, пушкотражезац био је на осу-

тву. При повлачењу пушкотражез је носио један кажњеник. На примједбу да би се могли сукобити са швабама овај је узвикнуо, показујући пушкотражез: »Само да ја наиђем на њих, алај би га мајка гаарио.«

Оних дана су двојица отпуштена из логора јер су издржали казну. Одмах су добровољно подијелили молбе Команди подручја да буду примљени у војску.

Међу кажњеницима има и тежих злочинаца — бивших четника са 5 до 10 година приморног рада. Ипак нико од њих не помишља на бјегање. Праведне преиуде и правилан поштунак у логору дају кажњеницима могућности да се преваспитају и постану корисни чланови новог друштва.

Тако наша народна власт још у току рата успјешно рјешава проблем извршења казне, макар је он тако озбиљан и тежак, да га ни многе цивилизоване државе још нијесу рјешиле. Ово је још један доказ истински демократског карактера наше народне власти.

ШИРОМ СВИЈЕТА

— У Вилни се подиже масивни стенонасти пиједестал од ружичастог гранита, над гробом армијског генерала Ивана Даниловића Черњаховског. На постољу ће се изградити споменик висок 8 метара. У средини ће бити бас-релеф И. Д. Черњаховскога, а на брончаним плочама биће приказане слике из побједничких борба армија 3 Вјелоруске fronte, које су ослободиле Литву и њен стари главни град Вилну.

— Након три године поновно је ослобођен од свог заштитног покровља споменик Петра Првога на обали Неве у Лењинграду, који је за заштиту од бомбардовања био обложен да-скама и пијеском. Споменик Петра Првога сада се опет може видјети у свој својој велличини и љепоти.

— Совхоз »Стаљин« почео је сјетву памука у боји. Тај совхоз је један од првих у Узбекистану који је почео садити и узгајати шарени памук. Пропле године на површини од 1300 хектара памук у боји је дао изврстан природ. Овога прољећа површина ће се подвостручити и припремљена су најбоља сјемења разних врста.

— Пулковски опсерваториј одаслат ће научну експедицију у подручје Совала. Ту је најзгодније мјесто за проматрање потпуне помрчине сунца 9 јула о. г. У овој експедицији судјеловаће најистакнутији совјетски научњаци.

— Лењинградска творница »Пнеуматика« довршила је прва три јака бупача новог узора, који развијају притисак од 8 атмосфера, те су двапут снажнији од бупача старог узорка, а у брзини рада надмашују их три пута.

— На подручју бившег хитлеровског концентрационог логора у Трушкову у Пољској, пронађен је велики број вријелих књига, које су немачки окупатори одијели из свеучилишне библиотеке и других књижница у Варшави. Књиге су сада враћене књижницама.

— Посебан суд у Лублину осудио је на казну смрти издајцу Хорачевског, који је био оптужен, да је сарађивао са Нијемцима и судјеловао у убјствима пољских и совјетских ратних заробљеника.

— Даски патриоти дигли су у Копенхагену у знак творнице стројева, које је радила за Нјемце. У дворјшту творнице уништен је велики број резервних дијелова за моторе подморница.

Личне вијести

Моле се сви који што знаду о браћи Михаилувићу Гваци и Милошу (Лопш) из Кордуна, да јаве на Редакцију »Српске Ријечи«. Гвацо Михаилувић био је 1941—42 партизанима у Србији и легао у прелазу српских јединица преко Санџака. Милош (Лопш) је био замјеник комесара батаљона у 1 српској пролетерској бригади. Задњи пут се јавио на Босне у прољеће 1943 год., а последице њему нема вијести. Њихова мајка и сестра Анђа, те Гвацина жена Десанка живе су и налазе се код куће у Крњаку.

Прилози »Српској ријечи«

Штаб 6 бригаде 19 дивизије послао је 30.000 кула као добровољни прилог за лист. Редакција »Српске Ријечи« се најтоплије захваљује на примљеном прилогу.

Сломљена срца јављамо родбини и пријатељима, да је дана 1 априла у 5 сати изахнуо наш мили

БОШКО ДЕСНИЦА

Драги покојник сахрањен је у Обровцу 2 априла у 8 сати ујутро.

Ожаловљени: супруга Зорка рођ. Јањић, дјеца: Олга, Јулијана (отсутна), Стојан-Брацо (отсутан), Завиша (отсутан), синоччад: Владан и Наташа.

Обровац, априла мјесеца 1945.

БОРЦИ САРАДНИЦИ

Наша омладина

За ведре и тихе ноћи кренули смо на пут. Тишину прекида звонка пјесма наших Истрада, њихова најмилија, »Напријед у борбу.«

Нонас се бројно стање нашег батаљона прилично повећало: на зачелу колоне ступају омладинке села Висућ. На лицу им се одражује задовољство и срећа, што могу на положај са својим борцима. Премда су њихове жртве и рад за НОБ-у големе, ипак хоће да виде како је у првим линијама. У овој борби биће на помоћ болничарима и посиоцима,

»Ето Далмације«

Стојмо на једној узвијени у близини Бяхаћа. Наша артиљерија и бацачи непрестано туку град. Сваки час очекујемо да почне напад наше пјешадије. Око 11 сати зачу се неки шум. Шум долази из правца Завља. Што би то могло бити? — питају се борци. Није требало дуго чекати на објашњење. Из тусте планине, у коју је била завијена це-

ако устреба.

Приближили смо се непријатељским положајима, и зрак прекине громогласни »јуриш«. Проговорили су шарци, шмајсери и бомбе. Друг Стојић је рањен. Болничар га отпрати до омладинци, које су мало подаље чекале. Са великом бригом и најљубим примпле су рањеног бораца и омијеле у бригадни санитет. Благо војсци која имаде овакву позадицу.

Реф. санитета 4. бат. М. Г. 13 уд. дивизије

ДОПИСИ ИЗ УНУТРАШНОСТИ

Бриге народне власти

Настала је непријатељска офанзива. Цијели удбински котар је угрожен. Непријатељ би могао да пресијече отступницу. Одборници се брао савјетјују, како ће извршити евакуацију сталовиштва. Након савјетовања разилазе се по селима да изврше повјерене им задатке. Журе се, парод им је на уму. На себе не мисле. Уморни су и гладни, али то им не смета — народ се мора спасити. Одборници ЈНОФ-а и котарског НОО-а одлазе на положај и са оперативним јединицама стварају план како да извуку народ из Јошана, Дебелог Брда, Пишања и осталих се-

ла, која су отсјечена. Претсједник котарског НОО-а Удбина, друг Илија Дивјак, брине се за народ кореничког котара. Нека горе бајте, само да народ остане: »Устанички је то народ који је дао све за борбу. Треба га сачувати« — каже претсједник.

Он, као и остали руководиоци, показао се способним да буде истински народни руководиоци и добар организатор. Народ удбинског котара носи се својом народном влашћу, својим одборницима. Многи од њих дали су своје животе у служби свога народа.

Боса Јузбашич

Све за побједу

Под том паролом раде жене Писаровине. На свом састанку оне закључују: »Морамо дати све од себе, да што прије докопчамо рат!« Само једне вечери окрпале су 90 комада преха за пребацивање хране. Закрпити вреће, сачувати храну и то је корак ближе побједи.

Омладина покусног сакупила је за наше рањене борце стједене дарове: 57 л млпјека, 835 ком. јаја, 150 кг колата, 27 кг лука, 6 печених кокошију, 1 кг слаштине, а радила је 83 дана за обитељи народних бораца, опрала 153, а закрпила 150 пари рубља.

Омладина се с весељем такмичила за вријеме »Омладинског тједна«. Она је дала: 2.294 радна дана, а послала на фронт 57 нових бораца,

формирала је осам радних десетина, 5 волова и једну чету, окупала је 427 гробова палих бораца, одржала 30 омладинских састањака и 11 конференција, 14 предаба, формирала 4 пјевачка хора и 1 дилетантску групу. Омладина је даровала рањеницима 30 кг воћа, 3796 ком. јаја, и веће количине разних других намирница. Омладинке су опрале 3555 пари рубља.

Народ котара Писаровине озбиљно је схватио позив ЈНОФ-а да се прољетна сјетва што успјешније проведе и приступно је одмах послу. Дато је народу 3500 кг јарога сјемепа у замјену за остало жито.

Само једнога дана орало је у Братини 20 плугова.

Тако народ Покупља кроз борбу корача усусрет новој будућности.

Смрт капетана Раде Филиповића

Вршећи своју дужност према свом народу и домовини дао је свој живот у борби на прузи код Хростовца, друг Раде Филиповић, командант 1 батаљона 3 бригаде 7 уд. дивизије.

Друг Раде водио је свој батаљон успјешно из борбе у борбу и извао побједу па побједом. Неуморно је радио на што бржем уништењу окупатора и домаћег народа. У борби чије жално никакових напора. За њу је дао и свој живот.

Његово мртво тјело сахрањено је у његовој Банији у селу Боројевића. Сахрањен је присуствовало много

нарола а на гроб палог команданта народ села Меченчани положио је два вијеница. На гробу се је с њиме у име народне власти и војске опростио комесар Команде мјеста и један члан Котарског НОО-а.

Борци команданта Раде Филиповића, које је његова смрт папунила још већом мржњом према фашистичком окупатору и његовим слугама, етишћу своје пушке и говоре: »Осветићемо палог команданта. Његову смрт и нашу бол осјетиће фашисти на својим главама.«

Босиљка

ПАРТИЗАНСКИ ВРТОВИ

Воћарство и површарство били су дуго омаловажавана грана народног господарства на Кордуцу. Разлог таквом стању је у томе што бивши режим нису улагали никакве напоре да би народу доказали важност земље и воћа у његовој исхрани. За вријеме старе Југославије народно поћарство дуго времена је искориставано од оних који су за то имали материјалних могућности.

Наша нова народна власт посветила је велику пажњу узгајању и употреби воћа у исхрани, а нарочито поврћа које се врло мало или никако узгајало на Кордуцу. Сада су на Кордуцу подигнути вртови и воћни

расадници, који служе за узор. Вртови у Војинићу највећи су по простору, обухватају 5 ха. Од свога оскупта па до данас вртарија Војинић унишћла је много како за пропаганду, још далеко више за исхрану наше војске, дјечјих домова и болница. Подјелом здравог сјемепа народу подучавало га се о сађењу, узгајању и припремању свих врста поврћа. У прошлој години добивено је из ове вртарије око 35.000 кг разног поврћа.

Овог прољећа засађено је још више поврћа. Поред одгајања поврћа задатак је вртарије узгајање здравог и квалитетног сјемепа.